

سه رو كايه تي نه نجومه ني وه زيران

ژماره : ٢٤٠ له ٢٥ / ٢ / ٢٠١٣

پشت بهست به حوكمي بره (٣) ي مادده ي (٨) له ياساي ژماره (٣) ي ياساي نه نجومه ني وه زيراني ههريمي كوردستان سالي ١٩٩٢ ي هه مواركراو ، نه نجومه ني وه زيران له كو بونه وه ي ژماره (٢) له ٢٠١٣ / ٢ / ١ بپارماندا به ده رچواندني (په يره وي ماله كاني به سال اچوان) بهم شيه وي خواره وه :

په يره وي ژماره (٢) سالي ٢٠١٣
په يره وي ماله كاني به سال اچوان

مادده ي (١) :

مه بهست له م دهسته واژانه ي خواره وه مانا كانيه تي كه له به رامبهريان هاتوه بو جي به جي كردني نه م په يره وه :

يه كه م : ههريم : ههريمي كوردستان - عيراق .

دووه م : وه زارته : وه زارته ي كار و كاروباري كو مه لاهيه تي ههريم .

سييه م : وه زير : وه زير ي كار و كاروباري كو مه لاهيه تي ههريم .

چواره م : به رپوه به رايه تي گشتي : به رپوه به رايه تي گشتي چاوديري و گه شه پيداني كو مه لاهيه تي له پاريزگاكاني ههريم .

پينجه م : به سال اچوو : ههركه سيك ته مه ني له ٦٠ سال كه متر نه بيت بو پياو وه له ٥٥ سال كه متر

نه بيت بو ثافره ت وه پيوستتي به چاوديري كو مه لاهيه تي هه بيت .

شه شه م : به سال اچووي په كه وته : هه به سال اچويك كه ناتواني به ده م خواستي ناساييانه ي ژياني

خوي بچيت ههروه ها بو به جي گه ياندي پيداويستتيه كاني و چاوديري كردني پيوستتي

به كه سيكه هه ميشه له گه لي بيت .

هه وه ته م : مالي به سال اچوان : نه شوينه ي كه بو هه وانه وه ي به سال اچوان دابين كراه .

مادده ي (٢) :

ناما نه كاني

يه كه م : پيشكه شكردي چاوديري كو مه لاهيه تي و ته ندروستي و دهروني و روشنيري وكات بو يردن بو

به سال اچوان

دووهم : کارکردن لە پێناو دابینکردنی پەيوەندی بەردەوام بۆ بەسالآچووان لەگەڵ کەس و کار و هاوڕێییانی و دوورنەخستنهوهیان لە کۆمەڵ .

سێهەم : بەشدارکردنی بەسالآچووان بۆ ئەوێ بێ هیوایی و هیچ مەلانییەکی دەرونیان بۆ دروست نەبێت و کاربکریت بۆ پاراستنی کەسایەتی و شوێنیان لە ناو کۆمەڵگا وەک تاکیکی سەر بەخۆ ماددە (٣) :

ئامرازەکانی بەدیھێنانی ئاما نەجەکان :

یەكەم : دابینکردنی شوێنی نیشتەجێی شیاو و خۆراکی تەندروست و جل و بەرگی گونجاو .

دووهم : رەخساندنی کەشیکێ دەروونی و کۆمەلایەتی دروست .

سێهەم : دابینکردنی چاودێری تەندروستی گونجاو و بایەخدان بەپاک و خاوینیان و پێشکەشکردنی ئامرازەکانی یارمەتیدەر پێیان .

چوارەم : دابینکردنی پێداویستییەکانی حەسانەو و کات بوێردن و ئەنجامدانی گەشت و سەردانی مۆزەخانە و پارکەکان و ئاھەنگێران بە مەبەستی گەشەسەندنی پەيوەندی توند و باش لە نێوان سوودمەندان لە مائەكە .

پێنجەم : کردنەوێ کتیبخانە و شوێنی گونجاو بۆ ئەوێ بەسالآچوان کاتەکانی رۆژانەیی خۆیان تیایدا بەسەربەرن .

شەشەم : دابینکردنی کەرەستە و پێداویستی گونجاو بۆ ئەوکارانەیی دەگونجێت لەگەڵ تەمەن و باری تەندروستیان .

ماددە (٤) :

وہزارەت ئەم کارانە لە ئەستۆ دەگریت :

یەكەم : کردنەوێ و بەرپۆھەردنی مائەكانی بەسالآچوان و سەنتەرەكانی رۆژانە لە پارێزگاکانی ھەریم .

دووهم : پێدانی مۆلەت بۆ کردنەوێ مائەكانی بۆ کەرتی تاییبەت .

سێهەم : پێدانی مۆلەت بۆ کردنەوێ مائەكانی خێرخوازی .

چوارەم : سەرپەرشتی چاودێری کردنی ھەموو مائەكان کە لە بەندی (یەكەم ، دووہم ، سێهەم) باس کراوە لەم ماددەییە .

پێنجەم : وەرگرتنی رسومات بە بری (٢٥٠٠٠٠) دوو سەدوپەنجا ھەزار دینار بۆ پێدانی مۆلەتی کردنەوێ مائەكانی بەسالآچوانی تاییبەت .

ماددہی (۵) :

یہ کہم : مہرجہ کانی وەرگرتن له مائی به سالآچوان .

أ- عیراقی و دانیشتوی هەریم بیئت .

ب- شوینی حهوانه وهی نه بیئت .

ج- ته مهنی له (۶۰) سال کهمتر نه بیئت بۆ پیاو و (۵۵) سال کهمتر نه بیئت بۆ ئافرهت .

د- نه خۆشی گواستراوهی نه بیئت و پیویستی به چاودیری پزیشکی و چاره سهری بهردهوام نه بیئت .

دووهم : سهره رای ئه و مہرجانهی سهره وه ئه و کسانه ی ناتوانن خۆیان خزمهت بکهن له مائی

به سالآچوانی په ککهوته وهرده گیرین .

ماددہی (۶) : وهزیر بۆی ههیه :

یہ کہم : به ره چار گرتنی پیویستی چاودیری کۆمه لایهتی بۆ ئه و کسانه ی کهوا مؤلتهتی مانه وهی

هه میشه بیان ههیه له ههریم هه لایر بکرین له خالی (أ) برگه ی یہ کهمی ماددہی (۵) .

دووهم : به ره چارگرتنی باری (جستهیی و کۆمه لایهتی) بۆ ئه وهی هه لایردن بکریت له خالی (ب) ی

برگه ی یہ کهمی ماددہی (۵) .

ماددہی (۷) :

یہ کہم : له لایهن بهرپوه به رایهتی گشتی لیژنه یه ک پیکده هینریت له بهرپوه بهری مائی به سالآچوان و

تویژهریکی کۆمه لایهتی یان دهرونی و فرمان بهریکی پزیشکی بۆ وەرگرتن و دابرا ندنی سوودمندان

دووهم : پیویسته برپاره کانی لیژنه ی سهره وه له لایهن بهرپوه به رایهتی گشتی په سهند بکریت .

ماددہی (۸) :

ئه گهر به سالآچوو توشی نه خۆشی عه قلی یان نه خۆشی گواستراوه بوو وه پیویستی به چاودیری و

چاره سهری بهردهوام بوو ده گوازریتته وه بۆ نه خۆشخانه ی تایبتهت له سهر راسپارده ی پزیشکی مائی

به سالآچوان وه ناگهریتته وه ماله که تا کو چاره سهر نه کریت .

ماددہی (۹) : دابرا نی به سالآچوو له مائی به سالآچوان :

یہ کہم : ئه گهر هاتوو له سهر ویستی خۆی (به نووسین) بوو یان له سهر داوای کهس و کاری دوا ی

وهرگرتنی ره زامهن دی به سالآچوو و له سهر راسپارده ی تویژهری کۆمه لایهتی و ره زامهن دی

لیژنه ی وەرگرتن و دابرا ن .

دووهم : ئەگەر بۆ ماوەی ۳۰ رۆژ داوا لە ماڵ بەبێ پاساوی گونجاو .

سێهەم : ئەگەر سوودمەند لە ماڵ کێشه و گرتنی دروست کرد یەكەم جار ناگادار دەکرێت و ئەگەر بۆ جاری دووهم بەردەوام بوو بۆ ماوەی دوو هەفتە بێ بەش دەکریت لە سوودمەندیەتی و ئەگەر هەر بەردەوام بوو لەسەر راسپاردەیی توێژەری کۆمەڵایەتی و رەزامەندی لیژنەی وەرگرتن و داواپان مافی سوودمەندی نامینی (وە بە هەر حال ناییت بەسالچوو دەربکریت لە مائی بەسالچوان ئەگەر کەسوکاری نەبیت بەلکو رێککاری سووک بەرامبەری وەرگیریت لە کاتی دروست کردنی گیروگرفت لە ناو مالهە)

ماددە (۱۰) :

یەكەم : مائی بەسالچوان هەموو پێداویستیه کانی سوودمەندان بەخۆراییی دابین دەکات لەشوینی نیشتهجی بوون و جل و بەرگ و خۆراک و خەرجی گیرفان و هەر پێداویستیه کی تر لەکاتی مانەوی لە مالهە .

دووهم : وەرگرتنی بەسالچووی خاوەن داهااتیکی جیگیر بە کرێهەکی مانگانە کە پرەهەکی (۳۰۰۰۰۰) سی سەد هەزار دینار دەبیت بەمەرجیک بری پارەیی ماوە لەداهاتهەکی کەمتر نەبیت لە پرە پارەیی یارمەتی تۆری پاراستنی کۆمەڵایەتی و مافی وەرگرتنی خەرجی گیرفانی ناییت کە لەبەندی (یەك) ی ئەم ماددەییە هاتوو .

سێهەم : ئەو سوودمەندی یارمەتی تۆری پاراستنی کۆمەڵایەتی وەرده گرت یارمەتیەکی دەپرەیت و هەموو پێداویستیه کانی لە برهەکی (یەك) کە لەسەرەو هاتوو بۆی دابین دەکریت .

ماددە (۱۱) : مائی بەسالچوان پیکدیت لە :

یەكەم :

أ. بەرپۆهەری مائی بەسالچوان: -بەرپرسە لەهەموو چالاکیە جۆراو جۆره کانی ناو مالهە کە و دەرهەوی وە تامادە کردنی پلانی سەرەتایی بۆ مائی بەسالچووان و دانانی بەرنامەیی کار بە هەموو ورده کاریه کانیه وە پیشنیار کردنی بودجەیی سالانە و ریکخستنی رهوتی کارو چالاکیه کان دابهشکردنی ئەرکه کان لەنیوان ستافی مالهە کە و چاودیری جیبه جی کردنی کار و ئەرکه کان و پیشکهشکردنی راپۆرتی سالانە لەسەر چالاکیه کانی مالهە کە و ناستهنگه کانی کار و پیشنیاره کان بۆ چارهسەرکردن و کەم کردنه وەیی و ناردنی بۆ بەرپۆهەرایهتی گشتی لەگەڵ ژماره یهك فەرمانبەر و کارگوزار بەپیتی میلاکی مالهە .

ب. دوو یاریدہدەر هاوکاری بهرپوهبهری مائی بهسالآچوان دهکهن یه کیکیان بهیانان نهوهی تر ئیواران.
ج. دهبیئت بهرپوهبهری مائی بهسالآچوان و ههردوو یاریدهدەر هه لگری پروانامه ی زانکوی سهرهتایی به لایه نی کهم تایبته له بواری کۆمه لایه تی یان دهرونی بیته و باشتره له بواری چاودیری کۆمه لایه تی کاریان کردبیته .

دووهم: نوسینگه ی تووژینهوهی کۆمه لایه تی دابنریته که ئهم کارانه ی خواره وه دهگریته وه ئهستۆ که کارو ئه رکه کانی له چوار چپوهی رینمایی وهزارته ریکده خرین :

أ- پیتشوازی کردنی سوودمهندان و تووژینه وه له باری کۆمه لایه تیان به مه بهستی پۆلین کردنیان .
ب- پیتشکه شکردنی ئه و چاودیری کۆمه لایه تیانه ی سوودمهند پیتوستیه تی له مال و بهدواداچون بۆ دابین کردنی ئهم پیتداویستیانه .

ج- دهسته بهرکردنی په یوهندی له نیوان سوودمهند و خیزانه که ی .

د- ریکخستنی راپورتی وه رزی و سالانه له سهر رهوشی سوودمهندان .

ه- پیتشکه ش کردنی چاودیری پاشینه بۆ سوودمهندان له کاتی ده رچونیان بۆ ماوه ی پیتوست له ریکه وتی کۆتایی هاتنی په یوهندی به مائی بهسالآچوان .

سییه م: پزیشک و یاریدهده ری پزیشک بۆ چاره سه رکردن و پشکنینی رۆژانه ی سوودمهندان .

چواره م: هۆبه ی کارگیری پیتک دیت له فه رمانبه رانی کارگیری (خۆیه تی ، کۆگا ، پرسگه) .

پینجه م: هۆبه ی خزمه تگوزار : پیتک دیت له (خزمه تگوزار ، پاسه وان ، چیتشتلینه ر ، چاودیر ، بهرگدروو ، شوفیر ، سه رتاش ، دایهن) .

شه شه م: کهسی خۆبه خش : به پیتی پیتوست بۆ راپه راندنی ئیش و کاره کانی خزمه ت گوزاری ماله که به ره زامه ندی خۆی و له سه ر راسپارده ی تووژه ری کۆمه لایه تی و ره زامه ندی بهرپوهبه ری گشتی .

مادده ی (۱۲) :

مائی بهسالآچوان هه لده ستیته به م ئه رکه نه ی خواره وه :-

یه که م: دابینکردنی خۆراک و جل و بهرگ و کهل و په ل و پیتداویستی تر بۆ سوودمهندان .

دووهم: له سه ر راسپارده ی پزیشکی پسپۆر خۆراکی تایبته بۆ سوودمهند دابین ده کریته .

سییه م: دابینکردنی کهل و په لی هاتوو له (۲، ۸، ۹، ۱۰، ۱۳، ۲۶، ۱) له خشته ی ژماره (۲) ی هاوپیتچ

به م په یره وه پابه ند بوون به ژماره ی دیاری کراو له وانه ی ده نالیتنن به ده ست خه له فاوی و

بیرچونه وه و کرداری نه ویست ئه مه ش له سه ر راسپارده ی لیژنه ی وه رگرتن له مال .

چوارہم: نہو کھل وپہلہی بہ پیتی خشتہی ژمارہ (۲) کہ ہاوپینچہ لہ گہل نہم پھیرہوہ بہ مولکی سوودمہند ہہ ژماردہ کریت .

پینجہم: ٹیشکگرہ کان مافی نہو خوراکانہیان ہہیہ کہ بؤ سوودمہند بریاری لہ سہر دراوہ بہ پیتی خشتہی ژمارہ (۱) ی ہاوپینچ لہ گہل نہم پھیرہوہ .

شہ شہم: دابینکردنی پیداوہستہیہ کانی سوودمہندانی مالہ کانی بہ سالآچوانی تاییہت و خیرخوازی لہ خوراک و جل و بہرگ و پیداوہستہ کانی تر بہ لایہنی کہم ہاوشیوہی مالہ کانی حکومی بیت .

ماددہی (۱۳) :

خہرجی گیرفانی رۆژانہی بہ بری (۳۰۰۰) سی ہزار دینار بؤ ہر سوومہندیک کہ وەرگیراوہ بہ خورایی لہ مالی حکومی دابین دہ کریت .

ماددہی (۱۴) :

وہزارہت و لایہنہ پھیوہندیدارہ کان ہلڈہستن بہ پیشکەش کردنی پشتگیری و ئاسانکاری بہ پیتی توانا بؤ مالہ کانی بہ سالآچوان کہ خیرخوازی یان وتاییہتن .

ماددہی (۱۵) :

یہ کہم : دابین کردنی دہر مالہیہ کی گونجاو بؤ فہرمانبہران و کارمہندان کہ لہ مالہ کانی بہ سالآچوان کار دہ کەن بہ پیتی جوڑی کارہ کانیان بہ ہہ ماہہنگی و ہزارہت لہ گہل و ہزارہتی دارایی و ثابووری .

دووم : کاتہ کانی دہوام کردن لہ مالہ کانی بہ سالآچوان لہ لایہن و ہزارہتہوہ ریکدہ خریت .

ماددہی (۱۶) :

یہ کہم: لیسہندنہوی مؤلہت لہ لایہن و ہزیر یان نہو کہسہی دہسہلاتی داوہتی لہ مالہ کانی کہرتی تاییہت و خیرخوازی لہ کاتی سہرپیتیچی خاوہنہ کانیان لہ بریارہ کانی ہاتوو لہم پھیرہوہ یان نہو رینمایانہی دہرچونہ دوی نہوہی دووجار ئاگادارکرایتہوہ و ہ خاوہن مال بؤی ہہیہ تانہ لہ بریاری لیسندنہوہ بکات لہ دادگای تاییہتمہند بہ پیتی یاسا .

دووم: مؤلہت لیسہنراو مافی پیشکەش کردنی داواکاری مؤلہت و ہرگرتنہوہی نیہ تہنہا دوی تیپہربوونی دووسال بہ سہر ریکہوتی لیسندنہوہی مؤلہتہ کھی .

ماددهی (۱۷) :

یه که م : گۆرانکاری لهناوی مالی به سالآچوان و گواستنهوی باله خانهی ماله که ده بیته تهنها به رهزامهندی وهزیر یان نهو که سهی دهسه لاتی داوه تی.

دووهم : دهستبهردان و گواستنهوی خاوه ندریه تی مالی به سالآچوان بو که سیکی تر تهنها به ریپیدانیکی نوی به پیتی حوکه کانی نه م پهیره وه ده بیته.

ماددهی (۱۸) :

یه که م : کار به پهیرهوی خانه کانی به سالآچوانی ژماره (۴) سالی (۱۹۸۵) ناکریت.

دووهم : رینمایه کانی خانه کانی به سالآچوانی ژماره (۱) ی سالی (۲۰۱۰) هه لده وه شیتته وه.

ماددهی (۱۹) :

وهزیر له ماوهی ۶۰ رۆژ رینمایه تایبته بو ئاسانکاری جیبه جیکردنی حوکه کانی نه م پهیره وه ده رده کات.

ماددهی (۲۰) :

نه م پهیره وه له رۆژی ده رچوونیه وه جیبه جی ده کریت و له رۆژنامه ی فرمی (وقایعی کوردستان) بلاوده کریتته وه

نیچیرقان بارزانی

سه روکی نه نجومه نی وهزیران

خشته ی ژماره (۱)

شایسته بوونی رۆژانه له خوراک :

ژی	ناری خوراک	کیش به گرام	تیبینی
۱	نان یان سه مون	۵۰۰	
۲	په نیر	۴۰	
۳	هیلکه	۲	۲ دوو دانه
۴	شیر یان ماست	۱۰۰	۱۰۰ شیر یان ۲۰۰ ماست
۵	شه کر	۵۰	
۶	چای	۷	

ده كرى هموو يان به شيكى قه ره بوو بكرتته وه به هه مان كيش له گه ل گوشتى گۆلك يان مريشك يان ماسى	۲۰۰	گوشتى سوور	۷
ده كرى بگۆردریت به مەكه رهۆنه يان ساوه ر يان نيسك يان ماش يان هدرشته	۲۰۰	برنج	۸
	۴۰	رۆنى ره كهى (زيت)	۹
	۲۵	دۆشاوى ته ماته	۱۰
	۳۵۰	سهوزه	۱۱
به پيى وه رزه كان له كاتى ده ست نه كه وتنى نه م ميوانه شه ره ته تى دروست كراو له گوشرارى ميوه پيشكهش ده كريت به خستى ۵۰ سم له جياتى ميوه يان ۲۵ سم شايسته ي نيوه ي پره ميوه كه وه له كاتى پيشكهش كردنى خورما وهك ميوه ۱۰۰ گم له جياتى نيوه ي برى شايسته ي ميوه يان شوتى ۱۰۰۰ گم يان ۷۵۰ گم كالهك	۳۰۰	ميوه	۱۲
	۴۰	سابون	۱۳
	۵۰	سابونى جل شوژى	۱۴

تیبينى :

- به رپوه به رى مال بۆى هه يه خه رج كردنى با به تى گرنگى خواردن باش كردن به پيى برى زانراو وهك : پياز ، بهارات ، خوئى ، خورماى هندى ، ليمون دزى ، قه يسى ، بادهم ، نيشاسته ، نارد ، راشى ، شه كرى ، زياده ، بۆ محله بى و كاستر ، سر كه ي سروشتى و هى تر . ههروه ها ده كريت به رپوه به ر ۵۰ گم برنج خه رج بكات له كاتى چيشت لينانى هه نديك خواردن كه برنجى تيدا به كارديت وهك كويه ي حه له بى و برنج و شير
- دابين كردنى گازى شله يان نه فتى سپى له چيشتخانه يان بۆ گه رم كه ره وه به پيى پيويست وه نرخه كه ي ده دريت به پيى نرخى رۆژانه .
- برى شايسته بوون له م خشته يه به رزترين بره ده كريت له م برانه كه متر دابين بكرتت به پيى راسپارده ي پزيشكى مال .

خشته ي ژماره (۲) :

شايسته بوونى سالانه ي جل و به رگى هه ر تاكيك له مائى به سال اچوووان

ژ	ناوى پۆشاك	ژماره	تیبينى
۱	ماكسى يان بيجامه ي هاوينى	۴	
۲	ماكسى يان بيجامه ي زستانى	۴	
۳	كراسى ژنان	۲ - ۴	يان جلى كوردى
۴	قاتى زستانه بۆ پياوان	۱	يان جلى كوردى
۵	قاتى هارينه	۲	يان جلى كوردى
۶	شه روالى هارينه	۱	

۷	کراس	۳
۸	بلوزی زستانه	۲
۹	فانیله	۶-۳
۱۰	جلی ژیرهوه	۶-۳
۱۱	حه فازه	۴-۲
۱۲	قایشی پیستی	۲
۱۳	کلاو	۲
۱۴	قاپوت	۱
۱۵	رۆبی زستانی	۱
۱۶	پهشته مان	۴
۱۷	قاتی فانیلهی دریزی ژیرهوه	۲
۱۸	گۆرهوهی	۶
۱۹	فلچهی ددان	۴
۲۰	ههویری ددان	۱
۲۱	مه کینه و پیداو یستیه کانی ریش تاشین	—
۲۲	لیفکه	۴
۲۳	دهسته جلی وهرزی	۱
۲۴	پیناوی وهرزی	۱
۲۵	سۆل (نعل)	۳
۲۶	پیناوی پیست	۲
۲۷	فلچهی پیناوی	۲
۲۸	رۆنی و بۆیاغی پیناوی	۴
۲۹	دهسته سپ	۴
۳۰	دهستهی جلی کارکردن	۱

تییینی :

- ۱- ته گهر به پیوست زانرا ده کری که متر له بری شایستهی دیاری کراو له م لیستهی سه رهوه دابین بکریت .
- ۲- دابینکردنی دهستهی جل و بهرگی کار و بهروانکه بۆ کارمه ندانی ماله که ۲ دوو دانهی هاوینی له گه ل ۲ دوو دانهی زستانی له گه ل پۆتینی که به پی دانانی به رپوه بهری ماله که .
- ۳- سوودمندی وهرگیراو به پاره ی بری شایستهی دیاری کراو له م خشته یه ی سه رهوه نایگریته وه ته نها به ره زامه ندی لیژنه ی دیاری کراو له ماده ی (۹) نۆی ته م سیته مه .

خشتہی ژماره (۳) :

کهل و پهلی دابینکراوی جیگیر بو سوودمه ند :

ژ	بابهت	ژماره	تیبینی
۱	قهره ویلهی ناسن	۱	یان دار
۲	دۆلابی جل و بهرگ	۱	
۳	دۆشهك ئیسفهنج	۱	یان لۆکه
۴	سهرین ئیسفهنج	۲	یان لۆکه
۵	بهرگی سهرین	۴	
۶	چهرچهفی گهوره	۴	
۷	بهتانی	۳	ماوهی بهسهرچون ۲ سال بهپتی پیویست
۸	کهل و پهلی خواردن و خواردنهوه	--	ناتوانریت ماوهی له کار کهوتنی دیاری بکریت بهلکو ده بیت بهپتی پیویست دیاری بکریت
۹	کهل و پهلی و قاپ و قاچاغی ناو چیشخانه	--	

تیبینی :

- ۱- بهرپوه بهری مال بۆی ههیه چهرچهفهکان بگۆریت لهسه راسپاردهی نووسینگهی توژیینهوهی کۆمه لایهتی .
- ۲- دابینکردنی پیداویستیهکانی مالی بهسالاجوان له گهل و کهل و پهلی خواردن و خاوین کردنهوه و پاککردنهوه بهپتی پیویست .